

УДК 636:338.439.4

ВИШНЕВСЬКА О.М., канд. екон. наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет, м. Миколаїв

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто питання інтеграційних перспектив розвитку економіки України в умовах глобалізації. Обґрунтовано актуальність розширення можливостей товаровиробників з виходом на зовнішні ринки для забезпечення віддачі вкладеного капіталу. Представлено основні фактори впливу на конкурентоспроможність економік та рейтинг країн за окремими показниками. Обґрунтовано можливості підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України.

Ключові слова: глобалізація, розвиток, інтеграція, ресурсний потенціал, фінансове забезпечення.

In article are considered questions of the Ukraine economy development perspectives in globalization conditions. There is proved actuality of the commodity producers' expansion possibilities with output on foreign markets for embedded capital return ensuring. The main factors of the influence upon economy competitiveness and countries rating for separate factor were presented. There are proved possibilities of increasing level to Ukraine economy competitiveness.

Key words: globalization, development, integration, resources potential, financial supply.

Вступ. Глобалізація є не тільки передумовою специфічної моделі міжнародного інвестування капіталів, скільки наслідком такого інвестування. Економічна глобалізація як стійка закономірність розвитку світового господарства надає світовій економічній системі, з одного боку, цілісності, завершеності та внутрішньої єдності, а, з другого, - обумовлює поглиблення розриву в економічному розвитку країн та зростання нерівномірності у розміщенні на їх території світових ресурсів. Основою ресурсного потенціалу залишаються не тільки енергоносії, а і капітал, який розподіляється та перетікає у відповідності до економічного розвитку тієї чи іншої країни світу.

Аналіз сучасних світових тенденцій прямого іноземного інвестування, його масштабів і динаміки, показує, що провідна роль у цих процесах належить найбільш розвинутих країнам, причому не тільки як донорам прямих іноземних інвестицій, а й реципієнтам. Концентрація основного масиву світових інвестицій припадає на Сполучені штати Америки (далі за текстом США), країни Європейського союзу (далі за текстом ЄС) та Японію. Для України США є потужним та стабільним інвестором. І якщо між США та іншими країнами світу існує пряма залежність в обсягах та динаміці інвестування (чим

більший потік інвестування у сторону США, тим більший потік інвестування у сторону інших країн-донорів – Великобританію, Японію, Нідерланди, Німеччину, Францію, Канаду), то залежність прямих іноземних інвестицій від США до України має пряму залежність від обсягів імпортованих товарів в Україну (коефіцієнт кореляції становить 0,920). Така залежність свідчить про високий рівень імовірності скорочення обсягів інвестування через ризик втрати платоспроможності для імпортування окремих груп товарів з США. Існуюча ситуація є результатом не тільки макроекономічного середовища країни, а і впливу галузевої структури економіки, загального ресурсного забезпечення та ресурсної залежності, а також історичного розвитку.

Отже, питання оцінки та реалізації можливостей щодо підвищення рівня ефективності використання ресурсного потенціалу окремих виробництв та галузей залишається відкритим, що, відповідно, здійснює свій негативний вплив на конкурентоспроможність економіки України.

Сучасні умови розвитку економіки України вимагають ґрунтовної та комплексної оцінки можливостей інтеграції країни до світового господарського простору. Стратегічною метою України проголошено її інтеграцію до Європейського союзу. Перспективи такої інтеграції значною мірою залежать від місця і ролі країни в глобальному економічному просторі, які у свою чергу визначаються поточними конкурентними позиціями країни та, що більш важливо, її здатністю забезпечувати умови для довгострокової конкурентоспроможності національної економіки.

Дослідженню сутності та напрямів інтеграції економіки в умовах глобалізації присвячені роботи вітчизняних економістів та міжнародних експертів, у тому числі міжнародних фахівців Всесвітнього Економічного Форуму. Вже майже протягом трьох десятиліть Всесвітній Економічний Форум (ВЕФ) досліджує конкурентоспроможність країн. Щорічні глобальні звіти щодо конкурентоспроможності є тим стандартом, за допомогою якого бізнес-лідери та політики визначають перешкоди, які заважають підвищувати конкурентоспроможність, та обговорюють стратегії щодо їх подолання.

Постановка завдання. Враховуючи актуальність питання, метою нашого дослідження є обґрунтування основних складових сучасного та подальшого розвитку економіки України з урахуванням процесів глобалізації та факторів впливу на конкурентоспроможність, можливостей підвищення

темтів економічного розвитку та стабільності макро-економічних показників.

Результати. За методикою оцінки конкурентоспроможності економік країн світу Всесвітнього Економічного Форуму, групу лідерів в рейтингу представляють США, Швейцарія, Данія, Швеція, Німеччина, Фінляндія, Сінгапур, Японія, Великобританія, Нідерланди. Серед країн СНД найвище місце займає Російська Федерація – 58-ме, Казахстан – 61-ше, Узбекистан – 62-ге, Азербайджан – 66-те, Грузія – 90-те, Вірменія – 93-те, Молдова – 97-ме. Як явні конкурентні переваги економіки Російської Федерації (далі за текстом РФ) названо макро-економічну стабільність, гнучкість ринку праці, розмір ринку і частину індикаторів, що характеризують інноваційний потенціал. Серед найпроблемніших явищ – корупція та оподаткування, а також злочинність та неефективна бюрократична структура. Слабкими сторонами економіки РФ є низька конкурентоспроможність російських компаній та

нездатність економіки застосовувати сучасні технології.

Серед країн, які розвиваються, лідируючі позиції посідають Китай та Індія – 34-те та 48-ме місце у рейтингу. Останнє, 131-ше місце займає республіка Чад. Україна у рейтингу займає 73-те місце, тобто після азійських країн СНД (Казахстан, Узбекистан, Азербайджан) та на 15 пунктів відстає від РФ. Для прикладу, Литва займає 38 місце, Латвія – 45-те, Угорщина – 47-ме, Польща – 51-ше, Хорватія – 57-ме, В'єтнам – 68-ме, Бразилія – 72-ге.

Якщо оцінити розподіл країн на рівнем конкурентоспроможності економік в світі, то перелік конкурентних переваг економіки України містить 18 пунктів, які характеризують розвиток як соціальної, так і виробничої інфраструктури, темпи економічного розвитку галузей народного господарства, від важкої промисловості, до освіти та спорту. Рейтинг конкурентних переваг економіки України представлено на рис. 1.

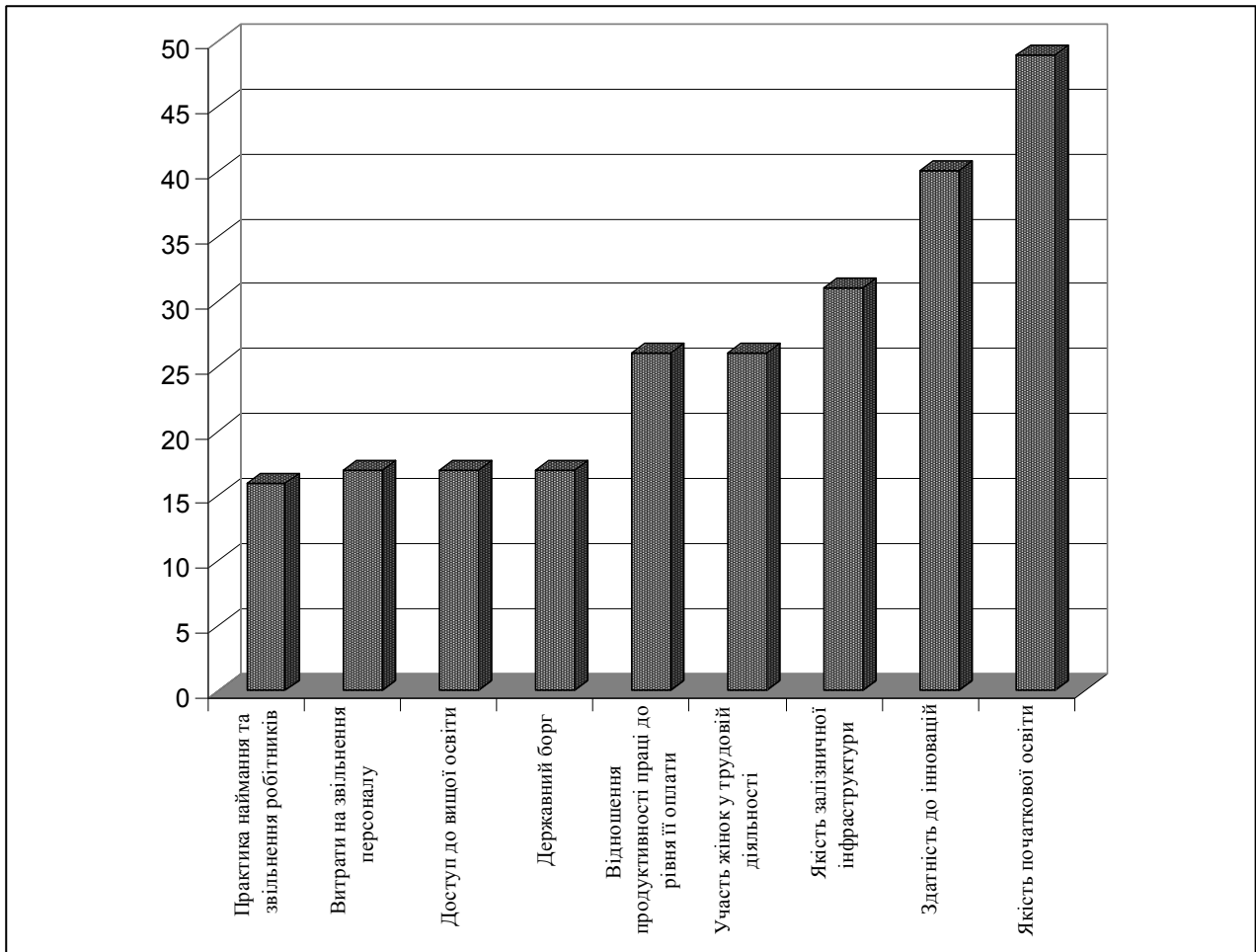

Рис. 1. Рейтинг конкурентних переваг економіки України (вибірково) за методикою ВЕФ

Рейтинг конкурентних недоліків економіки України представлено на рис. 2. Найнижчий і середній результати досягнуто у категорії «якість інституцій», а саме, від 128 місця у світі за етичність поведінки компаній на зовнішніх ринках до тягара державного регулювання – 104 місце, а також: захист прав власності, прозорість ухвалення урядових

рішень, дієвість аудиторських та бухгалтерських стандартів, незалежність судової системи, ефективність використання Державного бюджету, захист прав інтелектуальної власності, довіра суспільства до політиків, ефективність корпоративного управління, організована злочинність.

Одним із важливих аспектів економічної конкуренції в умовах глобалізації є рівень розвитку та конкурентоспроможності бізнесу. У розрізі складових

індексу конкурентоспроможності бізнесу Україна посіла 82-ге місце у рейтингу (якість національного ділового клімату та операції і стратегії компанії).

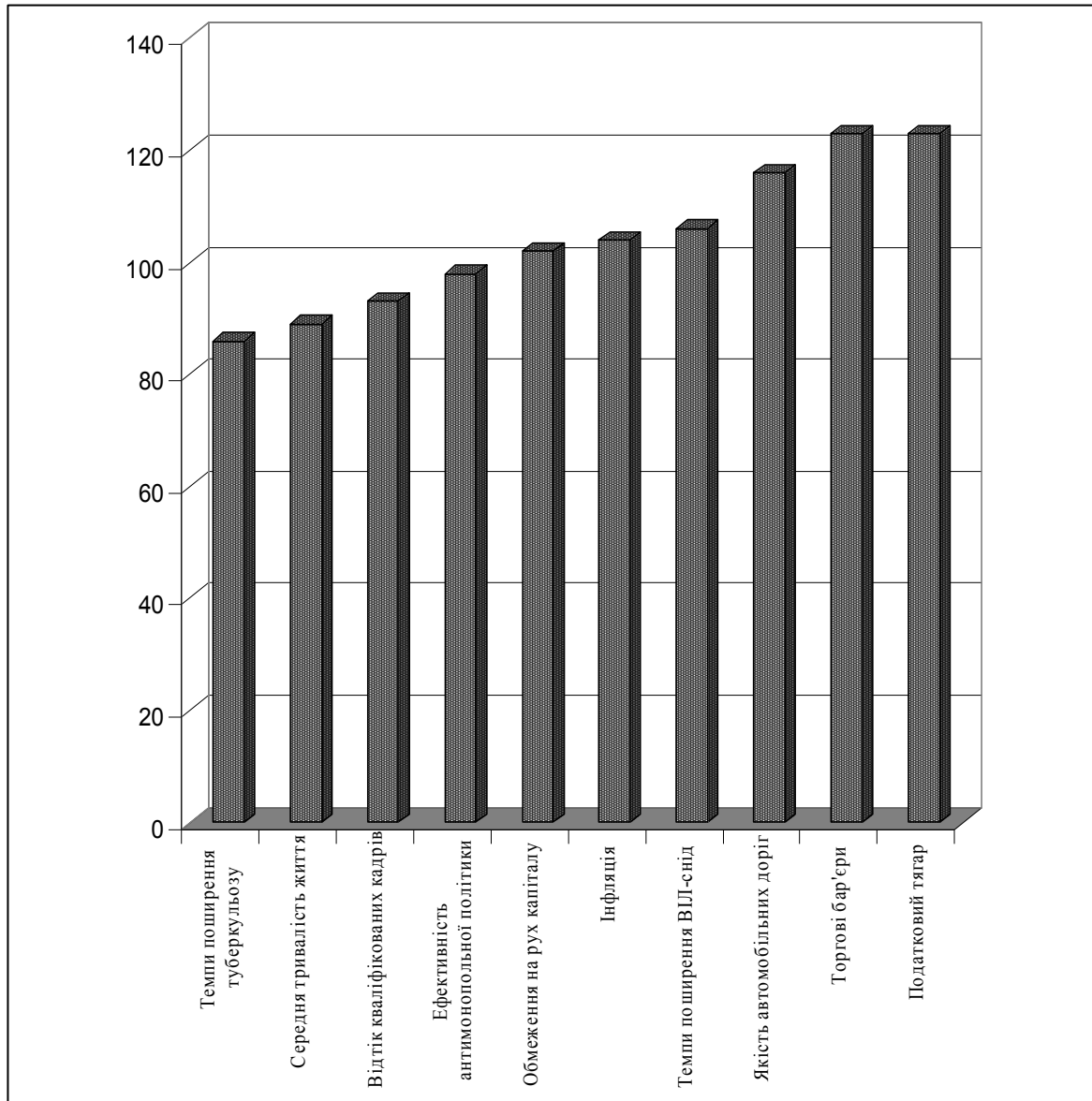

Рис. 2. Рейтинг недоліків економіки України (вибірково) за методикою ВЕФ

Світовий досвід надає можливість обґрунтувати, що країни-лідери, котрі досягли найвищих показників ВВП на душу населення (понад 20 тис. дол.) мають:

- відкриту ринкову економіку, вільне ціноутворення, низькі митні бар'єри, висококонкурентне ринкове середовище;
- превалювання приватної власності та одночасний її захист;
- ефективне податкове адміністрування, податкову систему, підконтрольну платникам податків;
- ефективні державні організації з низьким рівнем корупції;
- прозорі суспільні та фінансові інститути;
- демократичну політичну систему з високим рівнем політичної конкуренції, надійними механізмами контролю над державою та бюрократією;

- законослухняність громадян;
- незалежну судову систему;
- сильну систему органів правопорядку та виконання судових рішень;
- мінімальний розрив між формальними та неформальними нормами соціальної поведінки.

Країни, де ці інституції ефективно працюють, мають високорозвинену економіку та добробут населення.

Слід зазначити, що такі країни ЄС як, Чехія, Угорщина, Словачія, Хорватія, Австрія, Данія переважно отримують найбільші надходження до Державного бюджету від туризму та сільського господарства. Економіка побудована на малому та середньому бізнесі, приватній власності за її стовідсоткової захищеності. Значна увага приділяється як виробничій, так і соціальній інфра-

структурі сільських територій, при цьому існує жорстка регуляторна політика держави у ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію, антимонопольних заходах. Значна увага приділяється екологічним факторам впливу як на якість продовольства, так і збереження ресурсного потенціалу. Хоча всі перелічені країни є значно меншими за територіальною ознакою та кількістю населення ніж Україна (Угорщина – 10,8 млн. чол., Австрія – 8 млн. чол. - при цьому кожний 5 та 6 проживає у столиці – Будапешт та Вена), широко використовуються альтернативні види енергії – сонця, повітря. Побудовані та широко використовуються заводи для переробки сміття, підтримуються водоймища, ліси, вкладаються значні кошти у екологічну безпеку та підтримку підприємств з метою екологізації виробництва.

В Україні існували та існують можливості для ефективного розвитку різних галузей народного господарства, розвитку малого та середнього бізнесу, але високий рівень вірогідності виникнення ризиків призводить до непрозорості товаровиробників.

За даними Всесвітнього економічного форуму ризик ведення бізнесу максимізується через вплив макроекономічних факторів, як результатів внутрішньої та зовнішньої політики держави, а саме: податкового регулювання, ставок оподаткування; інфляційних процесів; недостатнього розвитку інфраструктури; доступу до фінансування; регулювання ринку праці; валютного регулювання.

Висновки. В умовах глобалізації економіка України не має значної кількості конкурентних

переваг, в тому числі через вплив історичних факторів розвитку країни. Порівняльна оцінка складових сучасного розвитку суспільства надає можливості обґрунтувати, що країни-лідери, як і будь-які інші країни світу, переживають наслідки фінансово-економічної кризи, але їх глибина та реальні можливості вирішення існуючих проблем мають пряму залежність від стабільності макроекономічного середовища до моменту загострення кризових явищ в економіці світу. При цьому, такі країни як Китай та Індія, які відносять до країн, що розвиваються, значно легше переживають наслідки кризових явищ, ніж країни-лідери, особливо США та деякі розвинуті країни ЄС (Франція, Італія, Іспанія).

Економіка України в майбутньому може бути зорієнтована на розвиток та нарощування виробничих потужностей та експортного потенціалу галузей народного господарства, так як ресурсний потенціал є достатнім, а можливості його ефективного використання залежать від злагодженості та систематизації складових стратегій розвитку окремих товаровиробників на основі інвестиційно-інноваційного розвитку.

Можливості подальшого розвитку економік країн світу, як і економіки України, будуть мати все більшу залежність, а відповідно ризики, від формажорних обставин, пов'язаних із наслідками глобалізації, негативного впливу природних катаклізмів, які, через глобальне потепління та нереалізовані заходи Кіотського протоколу, будуть загострювати ситуацію на продовольчому ринку, а відповідно і на фінансовому ринку та ринку праці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні. Національна доповідь Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва // Економіст. - 2009. - № 5. - С. 31-35
2. www.minagro.kiev.ua
3. www.ukrstat.gov.ua
4. www.minfin.gov.ua

УДК 664.003.13

БУТЕНКО А.І., д-р екон. наук, професор, КАРПІНСЬКА Г.В., канд. екон. наук, м. н. с.
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті проведено аналіз ефективності підприємств харчової промисловості, виявлені їх основні проблеми та запропоновано ряд заходів щодо підвищення їх ефективності.

Ключові слова: внутрішня та зовнішня ефективність, прибутковість, ступінь задоволення суспільних потреб, ефект синергії.